

Kan een opvoeder democratische waarden actief bevorderen, en zo ja hoe dan?

Annemiek Leclaire

Betrokken volwassene: „Het valt me op dat zo weinig mensen tegenwoordig over het geheel nadenken. In het huidige neoliberale tijdperk denken veel mensen vooral aan zichzelf, en weinig aan wat anderen nodig hebben. Je ziet dat in het toenemende racisme, het stemgedrag op antidemocratische partijen, en in het gebrek aan omkijken naar elkaar. Voor mij zijn dat democratische waarden. De huidige tijd vraagt mijns inziens om mensen met gemeenschapsgevoel. Kan een opvoeder deze waarden actief bevorderen, en zo ja hoe dan?”

Naam en woonplaats zijn bij de redactie bekend.

De rubriek Opgevoed is anoniem, omdat moeilijkheden in de opvoeding gevoelig liggen. Wilt u een dilemma in de opvoeding voorleggen? Stuur uw vraag of reacties naar opgevoed@nrc.nl

Collectiviteit belonen

Gerdien Bertram-Troost: „De gezamenlijkheid vermindert in onze maatschappij, een waarde die nauw verbonden is met solidariteit, een democratisch basisprincipe. Er gaan minder mensen op teamsport, er zijn minder vrijwilligers die zich structureel inzetten. Ouders van basisschoolleerlingen zijn zelf ook in die neoliberale tijd opgevoed.

„Er zijn allerlei manieren om gemeenschapszin te bevorderen, als tegengif tegen een te grote nadruk op eigenbelang. Als ouders kun je de beleving van ‘samen’ versterken door veel activiteiten samen te ondernemen zonder tussenkomst van individuele schermen. Televisie kijken en erover praten, spelletjes doen waarin je als team een probleem oplost. Het belang van een teamsport benadrukken, en daar zelf structureel de helpende hand uitsteken. Oog hebben voor de buurt, langsgaan met een bloemetje als er iets speelt, je kinderen daarbij betrekken.

„Volwassenen zouden thuis, in de klas en op het sportveld meer kunnen benadrukken dat kinderen onderdeel zijn van een groep en dat het belangrijk is om je ook voor die groep in te zetten. Dat kan ook door zo nu en dan de groep als geheel te belonen vanwege bijvoorbeeld goede inzet.

„Ook als school is het waardevol om leerlingen te laten ervaren hoe verrijkend het is om belangeloos iets voor een ander te betekenen. Laat een schoolklas een spelletjesmiddag met ouderen organiseren, of een inzamelingsactie voor een goed doel. Grote kans dat dan iets ervaren wordt van het aloude geheim dat het zaliger is om te geven dan om te ontvangen.”

Het geheel benadrukken

Hessel Nieuwelink: „Er is een grote nadruk op het ‘ik’ gekomen, dat is de samenleving waarin jongeren opgroeien. Ze worden meer dan ooit afgerekend op hun eigen keuzes, dat moeten we in ons achterhoofd houden.

„Dat wil niet zeggen dat het niet belangrijk is om die collectiviteit meer te benadrukken, al is het maar om in een democratisch bestel te kunnen blijven leven. Dat is niet vanzelfsprekend als we naar de stemkeuzes kijken.

„Die democratische opvoeding begint thuis, en door de stem van kinderen serieus te nemen. Door ze te leren samen het redelijke gesprek te voeren, samen besluiten te nemen. Om een democratie te leren waarderen, is het belangrijk om zelf gehoord te worden en het idee te hebben dat je rechtvaardig wordt behandeld.

„Ouders zouden nadrukkelijker hun eigen maatschappelijke betrokkenheid kunnen verwoorden door uit te leggen hoe ze in hun keuzes rekening houden met het grotere geheel. Wat doen ze in hun werk voor het teamwelzijn? Hoe komt ‘hun’ politieke partij ook de samenleving ten goede? Span je onbezoldigd in voor anderen: voorleven is het allerbelangrijkst.

„In het onderwijs en op het sportveld zou veel meer moeten worden benadrukt dat samenleven ertoe doet. Dat doe je als bestuur, docent en sportcoach ook door te normeren welk gedrag niet door de beugel kan. Geen racisme, geen

seksisme, nooit schelden met 'homo'.

„Het voorbeeld dat in politiek Den Haag wordt gegeven, is cruciaal. Met het anti-rechtsstatelijke beleid en huidige omgangsvormen, is het voor ouders en docenten water naar de zee dragen.”

Gerdien Bertram-Troost is als hoogleraar Onderwijs in levensbeschouwelijk en pedagogisch perspectief verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. **Hessel Nieuwelink** is lector Burgerschapsonderwijs aan de Hogeschool van Amsterdam.